

فیش منبر؛ دعا در نظر حضرت زهرا سلام الله علیها

ویژه ایام فاطمیه

حضرت زهرا سلام الله علیها قصد دعا داشتند و به همین دلیل به غلام خود فرمودند: اصْعَدْ عَلَيَّ السَّطْحَ، فَإِنْ رَأَيْتَ نِصْفَ عَيْنِ الشَّمْسِ قَدْ تَدَلَّى لِلْغُرُوبِ فَأَعْلِمْنِي حَتَّى أَدْعُو. (دلائل الامامة: ص ۷۱، س ۱۶، معانی الاخبار: ص ۳۹۹، ضمن ح ۹)

ترجمه: بالای پشت بام برو، هر موقع نصف خورشید غروب کرد مرا خبر کن تا به دعا بپردازم.

اسلام، دین بهره‌وری است. بهره‌وری یعنی این که از هر چیز بالاترین و بهترین بهره را ببریم؛ یعنی بیشترین منفعت از کمترین امکانات و دارایی‌ها. اصلاً اصل و اساس دین، بهره‌وری است؛ یعنی دین آمده تا به ما یاد دهد که چگونه از عمر محدود و متناهی، پاداش و بهره بی‌نهایت ببریم و از مکافات بی‌نهایت در امان بمانیم. این بهره‌وری، بالاترین بهره‌وری است که در کل نظام هستی برقرار است. قرآن کریم در موارد متعددی بحث خلود را مطرح می‌نماید. خلود یعنی ابدیت؛ ابدیت یعنی بی‌نهایت. بی‌نهایت با هیچ عددی قابل قیاس نیست؛ بزرگترین اعداد در مقابل بی‌نهایت، آنقدر ناچیز محسوب می‌شوند که گویی صفر هستند. در ریاضیات گفته می‌شود عدد هر قدر بزرگ، بر روی بی‌نهایت، چیزی نزدیک به صفر است. ما در دنیا به وسیله دستورات دینی، از زندگی محدود دنیوی، سعادت بی‌نهایت می‌سازیم و این بالاترین بهره‌وری است.

اما دستورات متعدد دیگری نیز در دین اسلام وجود دارد که منجر به بهره‌وری بیشتر در امورات جزئی می‌گردد و البته به بهره‌وری بزرگتر که بهره‌وری در قیامت است نیز منجر می‌شود.

یکی از اصول بهره‌وری در اسلام، رعایت زمان و مکان مناسب هر چیز است. بسیاری از دستورات دین، زمان یا مکان مخصوصی دارند که در آن زمان و مکان مخصوص، بهره‌وری آن دستور بالاتر خواهد رفت؛ به عنوان مثال، نماز در ابتدای وقت آن، پاداش و ثمراتی بسیار بیشتر از مواقع دیگر دارد، عبادت و تفکر و مطالعه در سحرگاهان آثاری بیش از مواقع دیگر دارد، خواب در ابتدای شب، بیش از خواب اوقات دیگر برای بدن مفید است و ... در دستورات دین، حتی درباره مصرف بسیاری از خوراکی‌ها نیز توصیه‌هایی شده که رعایت آن توصیه‌ها منفعت آن خوراکی‌ها را بیشتر خواهد کرد؛ مثلاً درباره انار در روایات توصیه شده به این که صبح جمعه ناشتا خورده شود که در این صورت، یک عدد انار با چنین شرایطی تا چهل روز قلب را در سلامت نگه می‌دارد، دو انار تا ۸۰ روز و سه انار تا ۱۲۰ روز؛ «مَنْ أَكَلَ رَمَانَةً يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الرَّيْقِ نَوَّرَتْ قَلْبَهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً فَإِنْ أَكَلَ رَمَانَتَيْنِ فَثَمَانِينَ يَوْماً فَإِنْ أَكَلَ ثَلَاثاً فَمِائَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً وَ طَرَدَتْ عَنْهُ وَسْوَسةُ الشَّيْطَانِ وَ مَنْ طَرَدَتْ عَنْهُ وَسْوَسةُ الشَّيْطَانِ لَمْ يَعْصِ اللَّهَ

وَمَنْ لَمْ يَعْصِ اللَّهَ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ^۱ انار در بقیه موارد نیز مفید است، اما آثار آن کمتر است. به عنوان مثالی دیگر، برخی از خوراکی‌های دیگر توصیه بر ناشتا مصرف کردن آنها شده است تا بهره از آن بیشتر شود.

در انجام عبادات نیز چنین مطلبی صادق است. برخی از اوقات، مثلاً وقت زوال خورشید که هنگام نماز ظهر است، درهای آسمان باز می‌شود؛ پیامبر اکرم ص فرموده اند: «إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ فَتَحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَاسْتُجِيبَ الدُّعَاءُ فَطُوبَى لِمَنْ رَفَعَ لَهُ عِنْدَ ذَلِكَ عَمَلٌ صَالِحٌ»^۲ وقتی خورشید زوال یابد (یعنی به وسط آسمان و بالای سر برسد) درهای آسمان و درهای بهشت باز می‌شود و دعا مستجاب می‌شود؛ پس خوش به حال کسی که در این هنگام، عمل خیری از او بالا برود.» در چنین وقتی ادای نماز و انجام دعا آثاری بس عجیب دارد که در ساعت پس از آن چنین نیست.

درباره مکان‌ها نیز چنین امری صادق است. انجام برخی از اعمال در برخی از مکان‌ها آثار بیشتری دارد؛ مثلاً نماز در مسجدالحرام، دعا در کنار قبر مطهر سیدالشهدا ع و ...

دعا یکی از اموری است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها امکان اجابت دارد؛ زیرا اجابت کننده دعا که خداوند و خالق و رب همه موجودات عالم است، محدود به زمان و مکان خاصی نیست و قادر است هر دعایی را در هر مکان و زمانی بشنود و اجابت کند؛ اما دو نکته وجود دارد: ۱- در برخی از زمان‌ها یا مکان‌ها ممکن است برای اجابت یک دعا موانعی وجود داشته باشد. به همین دلیل آن دعا در آن زمان یا مکان خاص به اجابت نمی‌رسد؛ اما نکته مهم این است که دعای مؤمن در هر صورت مستجاب است؛ زیرا خداوند، کریم تر از آن است که خواهش و مسألت بنده خود را اجابت نکند، اما استجاب آن ممکن است با تأخیر باشد و اگر بر فرض در دنیا مستجاب نشود قطعاً در آخرت، بسیار بهتر از آن به انسان اعطا می‌شود. امام زین العابدین (ع) در این باره می‌فرمایند: «الْمُؤْمِنُ مِنْ دُعَائِهِ عَلَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ يُدْخَرَ لَهُ، وَإِمَّا أَنْ يُعَجَّلَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يَدْفَعَ عَنْهُ بَلَاءٌ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَهُ»^۳ دعاهاى مؤمن بر سه گونه است: یا برای او ذخیره می‌شود و یا سریعاً اجابت می‌شود و یا به واسطه آن دعا، بلائی که قرار بود به او رسد از او برطرف می‌گردد. ۲- در برخی از زمان‌ها و مکان‌ها دعا بهتر استجاب می‌شود. این زمان‌ها و مکان‌ها اتصال بیشتری به ملکوت دارند. یکی از این زمان‌ها هنگام غروب آفتاب است؛ به همین دلیل حضرت زهرا س برای دعا این وقت را انتخاب نمودند تا دعای ایشان بهتر به اجابت برسد.

^۱ المحاسن، البرقي، ابو جعفر، ج ۲، ص ۵۴.

^۲ وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۱۶۵

^۳ تحف العقول، ص ۲۸۰